

en saadan Maade, at man af hans Udtryk skulde troe, at det var et virkeligt Privilegium, som denne Fabrik var i Besiddelse af, hvorefter den skulde have en Myndighed over Krigsbestyrelsen med Hensyn til Leveringen af Vaaben. I den Kjøbecontract, der er dateret London, den 19de September 1768 og som forefindes blandt Papirerne, anføres der, at den hele Giendom med Alt, hvad der hører dertil, og Fabrikken er solgt til Skatmester Schimmelmann for 70,000 Rb., og at Kongen saa vil lade arbejde ved Fabrikken for 28,500 Rb. aarlig; men der staaer udtrykkelig i § 8 med Hensyn til denne Fabriks Virksomhed, at dette Kjøb af Geværer „aarlig skal tages fra Fabriks nuværende Besiddere.“ Det har altsaa været en Accord, der — saavidt jeg kan skjønne — ikke gjælder eller kan gjælde for mere end den daværende Besidders Levetid. Saameget med Hensyn til Privilegiets Værdi — og det komme vi nærmere til ved at see paa den meget klare og gode Betænkning, der foreligger fra Generalauditeuren — men det hedder endvidere i § 12, at for Carabiner, Dragongeværer og Pistoler skal man accordere efter Billighed. Der er altsaa Fabrikken heller ikke istand til at sætte sin egen Pris, og naar der indføres noget Nyt — siges der fremdeles — skal derom afflutes Contract. Det ligger altsaa, forekommer det mig, i Krigsbestyrelsens Magt at sige: Nei, det er for dyrt, det ville vi ikke give. Man har dernæst, som den ærede Medfører ogsaa antydede, befundet sig saa ilde paa Fabrikken ved dennes Virksomhed, at man i 1820 har gjort Forsøg paa at sælge den til Regjeringen, men Kongen vilde ikke købe den; derimod siger han, at der midlertidigt skulde gives et Forskud af 8,550 Specter eller rettere sagt, at der skulde kjøbes for dette Beløb. Der staaer i den kongelige Resolution Noget om, at Pengene maae betales for „virkelig leverede Geværer,“ man skulde altsaa troe, at der havde været en Forretning om ikke leverede Geværer. — Indtil Slutningen af 1839 er der ikke foregaaet noget Mærkeligt; men vi have her Generalauditeurens Betænkning af 30te November 1847, og den er fuldkommen klar, idetmindste for mig, hvad

Netsspørgsmaalet angaaer. Han siger deri blandt Andet, at der kun kan være Spørgsmaal om, at der skulde tages for 28,500 Rb. om Aaret, og han omtaler, at Kongen den 28de Februar 1843 befaler Underhandling, sigtende til at ophæve eller modificere Contractsforholdet — ja, det er meget vidtløftigt, og jeg tør ikke give mere end et kort Uddrag deraf — og det bemærkes tillige, at der kan være Tvivl om, hvorvidt der i Kjøbecontracten kan ligge en forbindende Erkendelse af Contractsforhold. Nu vil jeg eengang for alle bemærke, at i de Meddelelser, Generalauditeuren gjør, siger han, at det er bedre at komme til et Forlig, da der altid er noget Usikkert ved en Proces; men, saavidt jeg kan skjønne, anfører han saadanne Grunde, at det neppe vilde være muligt for Fabrikken at vinde Processen imod Regjeringen. Han mener ogsaa, at der bør gives en passende Frist, en passende Dpfigelsestid, for Bedkommende forlader Arbejdet. Men saa siger Generalauditeuren — og det forekommer mig at være det meest Slaaende — efterat han har anført Alt, hvad der kan siges til Bedste for Fabrikken: „Forholdet er ikke videre byrdefuldt, da Prisen bestemmes efter, hvad lignende Geværer kunne faaes til paa andre Fabrikker.“ Der kan altsaa ikke risikeres Stort for os, da vi jo have en ligesaa stor Net som Fabrikken. Det hedder endvidere: „Vil Fabrikken ikke gaae ind paa en saadan Betaling for nye Geværer, som virkelig findes overeensstemmende med Billighed, saa maa den Forpligtelse, der endnu maatte paahvile Landetaten, bortfalde.“ Han omtaler Privilegiet af 19de November 1743. Deri siger Kongen, at, naar der kan forskæddiges Geværer til Kongen og til Publicum „ligesaa dygtige og til samme Priser som fremmede Fabrikers“, saa vil Kongen være betænt paa efter Omstændighederne at forbyde fremmede Geværers Indførsel. Generalauditeuren bemærker, at han ikke har fundet noget Document, som figter til at udføre denne kongelige Tillægsbevillelse. „Fabrikken“, hedder det, „synes ikke at have anden Udkomst end Kjøbeprev af 3die Mai 1769.“ I Skrivelse af 30te Juli 1868 mener Generalauditeuren, at der bør finde Dpfigelse Sted, og at der skal tages Billig-